

महाराष्ट्र शासन कृषि विभाग

मोहरी पिकातील एकात्मिक पिक व्यवस्थापन

मोहरी हे रब्बी हंगामातील तेलवर्गीय पिक असून, तेलामध्ये ऑलीक व लिन्योलिक ॲसिड व मेदाम्ल असते. या तेलाचा उपयोग केसांचे टॉनिक तसेच रक्ताभिसरण वाढविण्यासाठी उपयोग होतो. हे तेल गरम असल्यामुळे हिवाळयामध्ये शरीराची मसाज करण्याकरीता मोठ्या प्रमाणावर वापरल्या जाते. तसेच काही भागात खाद्यतेल म्हणून सुध्दा मोठ्या प्रमाणात वापर केला जातो. सर्दी व खोकला आजारावर सुध्दा या तेलाचा उपयोग होतो. शास्त्रोक्त पध्दतीने मोहरी पिकाची लागवड केल्यास चांगल्या प्रकारे उत्पन्न मिळू शकते.

अ.क्र.	बाब	निविष्ठा/तंत्रज्ञान
१	जमीन	➤ मध्यम ते भारी जमीन पाण्याचा चांगला निचरा होणारी जमीन निवडावी.
	पुर्व मशागत	➤ खरीप पिकाची कापणी झाल्यानंतर जमीन नांगरण करून किंवा रोटाव्हेटरचा उपयोग करून वखराच्या पाळ्या देऊन सारा यंत्राचे सहाय्याने स-या पाडाव्यात व पेरणी करावी.
	पेरणीची वेळ	➤ १५ ऑक्टोबर ते १५ नोव्हेंबर पर्यंत
४	बिजप्रक्रिया	➤ पेरणीपूर्वी थायरम किंवा कार्बोन्डीझम चोळावे. पेरणी अगोदर बियाणे १२ तास ओलसर पोत्यात ठेवले असता उगवण चांगली होते.
५	सुधारीत वाण	➤ मोहरी पिकाच्या आधिक उत्पादनासाठी सुधारित वाणाचे निवड करावी. ➤ शताब्दी (C.S.N-9) - फूलावर येण्याचा कालावधी - ४० ते ४२ दिवस, परिपक्व होण्याचा कालावधी - ९५ ते १०५ दिवस, उत्पादन हेक्टरी ८ ते १२ क्विंटल, दाण्याचा रंग काळसर करडा, १०० दाण्याचे वजन - २.९ ते ४.०० ग्रॅम, तेलाचे प्रमाण - ३२ ते ४० टक्के. ➤ एन.आर.सी. एच बी १०१ - फूलावर येण्याचा कालावधी - ५१ ते ५४ दिवस, परिपक्व होण्याचा कालावधी - १०५ ते ११५ दिवस, उत्पादन हेक्टरी ८ ते १० क्विंटल, दाण्याचा रंग काळसर, १०० दाण्याचे वजन - ३.६ ते ५.२ ग्रॅम, तेलाचे प्रमाण - ३५ ते ४२ टक्के. ➤ बायो ९०२ - फूलावर येण्याचा कालावधी - ४३ ते ४५ दिवस, परिपक्व होण्याचा कालावधी - ९९ ते ११० दिवस, उत्पादन हेक्टरी ६ ते १० क्विंटल, दाण्याचा रंग काळसर करडा, १०० दाण्याचे वजन - ३.४ ते ४.५ ग्रॅम, तेलाचे प्रमाण - ३९ ते ४१ टक्के. ➤ टीएएम १०८१ - फूलावर येण्याचा कालावधी - ४५ ते ५० दिवस, परिपक्व होण्याचा कालावधी - १०० ते ११० दिवस, उत्पादन हेक्टरी ८ ते १२ क्विंटल, दाण्याचा रंग काळसर, १०० दाण्याचे वजन - ४.५ ते ५.५ ग्रॅम, तेलाचे प्रमाण - ३५ ते ४० टक्के.
६	पेरणीची पध्दत	➤ कोरडवाहू मोहरीची पेरणी जमीनीत ओल असतांना पेरणी करावी. मोहरीचे बियाणे आकाराने लहान असल्यामुळे बियाण्यात समप्रमाणात बारीक वाळू मिसळून पेरणी करावी.
	अंतर	➤ मध्यम व हलक्या जमीनीकरीता - दोन रांगेतील अंतर ४५ से.मी. ➤ भारी जमीनीकरीता - दोन रांगेतील अंतर ६० से.मी.
	बियाणे मात्रा	➤ ५ किलो / हेक्टरी
	विरळणी खाडे भरणे	➤ पेरणीनंतर १५ दिवसांनी विरळणी करावी. यावेळी दोन झाडातील अंतर १० ते १५ से.मी. ठेवावे म्हणजे हेक्टरी १.५० ते २.२ लाख रोपाची संख्या राहिल.
	रासायनिक खते	➤ ओलीताची सोय असल्यास नत्र ५० किलो, स्फुरद ४० किलो घ्यावे अर्धी मात्रा पेरणीच्या वेळत व अर्धी पेरणीनंतर ३० दिवसांना पहिल्या ओलीताच्या वेळेस द्यावे. सोबत पेरणीच्या

		वेळेस गंधक ४० किलो व बोरॉन १ किलो खतासोबत मिसळून द्यावे. कोरडवाहु पेरणीत ४० किलो नत्र २० किलो स्फुरद द्यावे.
८	आंतर मशागत	➤ पेरणीपासुन २० ते ४० दिवसांनी दोन डवरणी व एक निदंनी करावे.
	ओलीत व्यवस्थापन	➤ ओलीताची सोय असल्यास उगवणीनंतर २५ ते ३० दिवसांनी गरजेनुसार ओलीताच्या २ ते ३ पाळ्या द्यावेत
	कालावधी	➤ या पिकाचा परिपक्व होण्याचा कालावधी ९५ ते ११० दिवस
९	काढणी व मळणी	➤ झाडावरील शेंगा ७५% पिवळ्या पडल्यानंतर व शेंगातील दाणे टणक झाल्यानंतर कापणी करावी. व लहान ढिग करुन ७ ते ८ दिवस शेतात वाळु द्यावे. नंतर बैलाच्या सहाय्याने किंवा काठीने बडवुन किंवा थ्रेशरने काढणी करावी.
१०	उत्पादन	➤ ८ ते १२ क्विंटल/ हेक्टर
किड व रोग		एकात्मिक व्यवस्थापन
	मावा	डायमिथोएट ३०% प्रवाही १० मि.ली. किंवा क्लिनॉलफॉस ३५% प्रवाही २० मि.ली. १० लिटर पाण्यात मिसळुन फवारणी करावी. मोहरी पिकावर मुख्यतः मावा किडीचा प्रादुर्भाव सुरुवातीपासुन ते पिक निघेपर्यंत होतो
	अल्टरनेरीया ब्लॉइट (करपा)	कार्बेनडीझम किंवा मॅकोझेब ची २५ ग्रॅम / १० लिटर पाणी
	भुरी	नियंत्रणाकरीता गंधक २५ ग्रॅम / १० लिटर पाणी
	मर	रोग नियंत्रणाकरीता विजप्रक्रिया थायरम ३ ग्रॅम/ किलो किंवा ५ ग्रॅम ट्रायकोडर्मा व्हिरीडी बियाण्यास चोळावे.

प्रकल्प संचालक, आत्मा तथा
जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, वाशिम
(नविन प्रशासकिय ईमारत, दुसरा मजला रुम नं. २०९, २१०, २११, २१२)
फोन नं. ०७२५२-२३५८१३, ई मेल -dsaowashim@gmail.com